

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Udrag fra Om Begrebet Ironi

Citation: Kierkegaard, Søren: "Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 1", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 1*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon; Finn Hauberg Mortensen, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1997 , s. I. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-bi-txt-shoot-id9a5ca140-2c98-4550-a405-bf8136966cc7.pdf> (tilgået 29. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 1

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Hvad Aristophanes' Forhold til Xenophon og Plato angaaer, da har man hos Aristophanes Elementer af begge disse to Opfattelser. Det hemmelighedsfulde Intet, der egentlig udgjør Pointet i Socrates' Liv, søgte Plato at udfylde ved at give ham Ideen, Xenophon ved det Nyttiges Vidtløftigheder. Aristophanes har nu opfattet dette Intet, ikke som den ironiske Frihed, i hvilken Socrates nød det, men saaledes, at han blot bestandig viser den Tomhed, der ligger deri. Istedetfor Ideens evige Fylde faaer derfor Socrates den meest asketiske Tarvelighed i en Fordybelse i sig, der aldrig henter Noget op fra dette Dyb, en Fordybelse, der, om den end farer ned i Sjælens Underverden (man kunde i psykologisk Henseende tænke paa de Ord, som hos Aristophanes forekomme om den nye Skoles Disciple i naturvidenskabelig Henseende V. 192: οὔτοι δ' ἐρεβοδιῶσιν ὑπὸ τὸν Τάρταρον), altid vender tomhændet tilbage. Istedetfor det Nyttige¹, der dog endnu er en Slags Betragtning, træder her det Fordeelagtige, der kun har med det Enkelte at gjøre i dets Forhold til det ene over sin egen Interesse vaagende Individ, og det - Nævenyttige (smlgn.V. 177 ff.). Ogsaa de Naturbetragtninger, med hvilke Aristophanes har udstyret Socrates, erindre leilighedsviis om de xenophontiske naturhistoriske Studier, naar man blot abstraherer fra den Sigtelse for Irreligiøsitet, der skinner frem hos Aristophanes². I Forhold til Plato har Aristophanes altsaa draget fra, i Forhold til Xenophon lagt til; men da der i den sidste Henseende kun er Tale om negative Størrelser, er denne Læggen til i en vis Betydning ogsaa en Dragen fra. Ville vi nu lade de Linier, der alt i det Foregaaende ere dragne under stadigt Opsyn af den paa disse tre Forfatteres gjensidige Forhold begrundede Beregning, træde tydeligere frem og limitere den ubekjendte Størrelse, det Standpunkt, der paa eengang passer i og fylder det mellemliggende Rum, da vil det omtrent vise sig saaledes: dets Forhold til Ideen er negativt, det er, Ideen er Dialectikens *Grændse*. Bestandig ifærd med at føre Phænomenet op til Ideen (den dialectiske Virksomhed) stødes Individet tilbage, eller flygter Individet tilbage i Virkeligheden; men Virkeligheden selv har blot den Gyldighed, bestandig at være *Anledning* for det til at ville gaae ud over Virkeligheden, uden at dette dog skeer, hvorimod Individet tager disse Subjectivitetens molimina tilbage i sig, slutter dem ind i sig i en *personlig Tilfredshed*; men *dette Standpunkt er netop Ironien*.

1. Medens derfor det Nyttige hos Xenophon vakler imellem at svare til det Skjønne og det Gode, og saaledes mere er et intelligent end et moralsk Begreb, saa er det Nyttige her derimod reent moralsk opfattet, i sin Modsætning til det Gode og i sin Eenhed med det Slette. Xenophon lader Socrates ikke modtage Betaling for sin Underviisning og antyder derved, at hans Underviisning var incommensurabel for al slig Taxation, antyder Socrates' Underviisnings tvetydige Forhold til enhver udvortes Vurdering (da den i en Forstand var for god, i en anden Forstand for daarlig dertil); Aristophanes lader ham ikke blot modtage Betaling, men formelig plyndre sine Disciple. Vil man i dette sidste Træk ikke see en af de moralske Sigtelser, som blive vanskelige at retfærdiggjøre, eller en kaad Overgivenhed, der trænger til Undskyldning, saa kan man deri see en billedlig Betegnelse af Ironikerens Forhold til Individet, da han i dette Forhold mere er fratagende end givende, og som gjør i aandelig Forstand, hvad Socrates i legemlig Forstand gjorde ved Strepsiades, lader ham gaae nøgen ind i φροντ. og ligeledes løbe nøgen derfra.
(tilbage)
2. Den Omstændighed, at jeg har ordnet de tre Opfattelser mere efter deres Forhold til Ideen (den slet og ret historiske - den ideale - den comiske), end efter Tiden, kan maaskee give Anledning til, at en og anden Læser vil forekaste mig, at jeg har gjort mig skyldig i en Anachronisme. Imidlertid troer jeg, at jeg har gjort Ret i at suspendere de chronologiske Hensyn. Men derfor ønsker jeg naturligviis ingenlunde at unddrage den aristophaniske Opfattelse den Vægt, der ligger deri, at den i Tiden ligger Socrates nærmest. Den Betydning, den derved faaer i historisk Henseende, forøges endnu mere derved, at man fortæller, at Plato sendte Dionysius den Ældre »Skyerne,« og tillige lod ham forstaae, at han deraf kunde lære den atheniensiske Stat at kjende.
(tilbage)